

Рис. 1. Взаимосвязь инвестиционных потенциалов различных уровней экономики

Инвестиционный потенциал отрасли находится в центре данной системы взаимосвязей. На процесс воспроизводства инвестиционного потенциала отрасли оказывает влияние инвестиционный потенциал страны в целом, регионов, в которых представлены активы данной отрасли, и инвестиционные потенциалы самих активов. В связи с этим определение факторов, которые оказывают влияние на формирование и воспроизводство инвестиционного потенциала отрасли, является ключевым вопросом при изучении данной проблемы.

Выводы. Результатом данного исследования является систематизация подходов к определению понятий «потенциал», «инвестиции», а также изучение и анализ основных характеристик категории «инвестиционный потенциал». Проведенный анализ позволил сформулировать определение экономической категории «инвестиционный потенциал», который представляет собой возможность и способность конкретного субъекта либо сектора экономики привлечь инвестиционные ресурсы и осуществить капиталовложения с целью расширения производства либо изменения процесса производства для достижения экономического либо социального эффекта. Кроме того, выделены различные уровни формирования инвестиционного потенциала, а именно: инвестиционный потенциал предприятия, региона, отрасли и национальной экономики в целом.

СПИСОК ИСТОЧНИКОВ:

1. Иванов Г.И. Инвестиции: сущность, виды, механизмы функционирования. - М.: Феникс. – 2002. – 352с.
2. Макух Т.О. Інвестиційний потенціал як фактор підвищення ефективності використання фінансових ресурсів /Т.О. Макух// Фінанси України. – 2009. – №9. – С. 67-77
3. Матвеев В.В. Маркетинг регіонів: інвестиційні аспекти / В. Матвеев, В. Щелкунов, В. Бондаренко, Ю.Каракай, В. Грамотнев. – Київ: Наук. думка, 2005. – 176с.
4. Лосева С. Финансово-инвестиционный потенциал предприятия и управление инвестиционный процессом/ С. Лосева, В. Зубкова // Економіст. – №11. – 200. – С. 52 – 54.
5. Носова О.В. Інвестиційна привабливість підприємства // Стратегічні пріоритети. – 2007. – №1 (2). – С. 120-124.
6. Гриньова В.М. Інвестування: підруч. / В.М. Гриньова, В.О. Коюда, Т.І. Лепейко, О.П. Коюда. – К.: Знання. – 2008. – С. 358.
7. Егоров А.И. Институционализм: инвестиционный потенциал: формирование и реализация / А.И. Егоров. – Х., 2007. – 188с.
8. Покатаева К.П. Теоритичні основи визначення категорій «інвестиційний потенціал» та «інвестиційна привабливість» / К.П. Покатаева // Сб. науч. тр. «Коммунальное хозяйство городов». – Серия: технические науки. – 2007. – Вып.75. – С.264
9. Кучерук Г.Ю., Вовк О.М. Економічне обґрунтування комплексної оцінки інвестиційного потенціалу авіапідприємства / Г.Ю. Кучерук, О.М. Вовк // Економіка. Фінанси. Право – 2008. – №3. – С. 11-15; №5. – С. 6-7.
10. І.В. Юхновський. Сутність та структура інноваційно-інвестиційного потенціалу економіки: основні підходи та напрямки формування / І.В. Юхновський // Економіка. – 2012.
11. Дорошенко Ю.А., Быков К.С. Систематизация факторов инвестиционной деятельности в целях построения регрессионных моделей // Российское предпринимательство. – 2010. – № 3 Вып. 1 (154). – С. 48-52.
12. Бочаров В.В. Інвестиційний менеджмент. – СПб.: Питер. – 2000. – 160 с.
13. Намлієва Н.В. Регламентация системи управління інвестиційним потенціалом підприємств [Електронний ресурс] / Н.В. Намлієва // Матеріали Междуна. інтернет-конф. «Современное состояние и перспективы развития права», секція 16 Финансово-правовые аспекты государственного регулирования инвестиционной деятельности, 28 окт.2009 г. – Режим доступа: <http://ndi-fp.asta.edu.ua/index.php?topic=47.0>
14. Юхновський І.В. Сутність та структура інноваційно-інвестиційного потенціалу економіки: основні підходи та напрямки формування / І.В. Юхновський // Український соціум. – 2010. – №2. – С. 159-172.

ДЕТЕРМІНАНТИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ МОДЕЛІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО РОЗВИТКУ МАКРОРЕГІОНІВ

Шишацький А.В., Голова Донецької облдержадміністрації

Шишацький А.В. Детермінанти європейської моделі конкурентоспроможного розвитку макрорегіонів.

У статті розглянуті проблеми формування європейської моделі регіонального розвитку та концепції її компліментарності. Описано принцип «відповідності фінансування». Виявлено, що політика компліментарності не має єдиної думки щодо впливу політики зближення регіонів ЄС в їх економічному зростанні. Акцент зроблений на ролі структурних фондів ЄС, яку вони відіграють у досягненні ефектів її компліментарності. Відзначено, що політика ЄС спрямована на три стратегічні цілі: сприяння розвитку і структурної перебудови в регіонах, підтримки економічного і соціального перетворення в регіонах, стимулювання адаптації та модернізації політики та ін. Дано деякі фактичні показники регіонів, які отримують підтримку. У статті зазначено, що Європейський фонд регіонального розвитку займається

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

программами, які присвячені питанням регіонального розвитку, конкурентоспроможності, економічних змін, територіальної співпраці. Визначено цілі, які сприяють досягненню цих напрямків. Перераховані основні напрямки дій щодо забезпечення зайнятості населення. Також перераховані сфери інвестування (знання, інновації, транспорт, екологічний захист, людські ресурси). Показана динаміка фінансування програм регіональної конкурентоспроможності та зайнятості, а також географія розподілу проектів за програмою європейських фондів.

Ключові слова: Європейський Союз, європейська спільнота, модель регіонального розвитку, співфінансування, компліментарність, фінансові кошти, конкурентоспроможність, ефективність, європейський фонд, стратегічні цілі, проект.

Шишакцій А.В. Детерминанты европейской модели конкурентоспособного развития макрорегионов.

В статье рассмотрены проблемы формирования европейской модели регионального развития и концепции ее комплиментарности. Описан принцип «соответствия финансирования». Выявлено, что политика комплиментарности не имеет единой мысли относительно влияния политики сближения регионов ЕС в их экономическом росте. Акцент сделан на роли структурных фондов ЕС, которую они играют в достижении эффектов ее комплиментарности. Отмечено, что политика ЕС направлена на три стратегические цели: содействия развитию и структурной перестройки в регионах, поддержки экономического и социального преобразования в регионах, стимулирования адаптации и модернизации политики и пр. Даны некоторые фактические показатели регионов, которые получают поддержку. В статье отмечено, что Европейский фонд регионального развития занимается программами, которые посвящены вопросам регионального развития, конкурентоспособности, экономическим изменениям, территориальному сотрудничеству. Определены цели, которые способствуют достижению этих направлений. Перечислены основные направления действий относительно обеспечения занятости населения. Также перечислены сферы инвестирования (знания, инновации, транспорт, экологическая защита, человеческие ресурсы). Показана динамика финансирования программ региональной конкурентоспособности и занятости, а также география распределения проектов по программе европейских фондов.

Ключевые слова: Европейский Союз, европейское сообщество, модель регионального развития, софинансирование, комплементарность, финансовые средства, конкурентоспособность, эффективность, европейский фонд, стратегические цели, проект.

Shishackiy A.V. Determinants of competitive European model of macro-regions.

The article deals with the problem of the formation of the European model of regional development and the concept of complementarity. It describes the principle of "matching funds." We found that the policy of complementarity has no consensus on the impact of cohesion policy EU regions in their economic growth. Emphasis is placed on the role of EU structural funds play in achieving effect of complementarity. It is noted that the EU policy focused on three strategic objectives: promoting the development and structural adjustment of regions, support economic and social transformation in the region, promoting the adaptation and modernization of policies and so on. Given some actual performance of regions that receive support. The article stated that the European Regional Development Fund has been programs that focus on issues of regional development, competitiveness, economic change, territorial cooperation. Defined goals that contribute to these trends. These main areas of action to ensure employment. Also listed investment areas (knowledge, innovation, transport, environmental protection, human resources). Shows the dynamics of financing regional competitiveness and employment, and geography distribution projects under the European funds.

Keywords: European Union, the European Community, the model of regional development, resource sharing, complementarity, financial resources, competitiveness, efficiency, european capital, strategic goals, project.

У Договорі про створення Європейської спільноти економічне та соціальне зближення визначені з точки зору скорочення регіональних відмінностей у рівні розвитку європейських країн, що оцінюється, як правило, через ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності. У цьому контексті концепція компліментарності політики регіонального розвитку, в основному спирається на уявлення про те, що інвестування з європейських фондів країн і регіонів має в основному спрямовуватись у розвиток регіональної інфраструктури, людського капіталу, а також фінансування НДДКР і неприбуткової економічної діяльності.

Дослідженню проблем формування європейської моделі регіонального розвитку присвячені праці В.Андрійчука, О.Білоруса, І.Бураковського, В.Будкіна, О.Власюка, В.Гейця, Д.Лук'яненка, Ю.Макогона, М.Нікітіної, А.Філіпенка, В.Чужикова та багатьох інших. Ідеї створення спільного європейського регіонального простору знайшли своє відображення у працях Р.Барнетта, В.Бору, Ю.Ваннопа, А.Вільямса, Б.Йохансона, М.Кітінга, М.МакДжіниса, Г.МакЛейда, Х.Патсі, А.Родрігеса-Посе, В.Салет, Дж.Сіма, К.Станлберга, М.Сторпера, М.Тельо, А.Фалузі, Р.Хадсона, С.Харді, М.Харта та інших.

Комплементарність означає, що кошти Європейського Союзу не мають замінювати, а повинні доповнювати національні регіональні фонди і програми. Одним із загальних принципів фінансування проектів із фондів ЄС є участь держав-членів (або їх регіонів) у співфінансуванні цих фондів.

Отже, розміри додаткового фінансування визначаються, виходячи з потреби в інвестиціях у регіональну інфраструктуру, людський капітал і неприбуткову економічну діяльність країни або регіону, з одного боку, а також із фактичного (чи планованого) співфінансування країною або регіоном та ЄС – з іншого.

Як ключовий принцип комплементарності лежить в основі більшості проектів фінансування інфраструктури країн ЄС, таких як будівництво нових доріг, мостів або проектів допомоги у створенні робочих місць у контексті політики зближення ЄС.

Можна стверджувати, що в рамках концепції комплементарності кошти ЄС не замінюють безпосередньо національні або регіональні інвестиції у фізичну інфраструктуру, освіту, професійну підготовку, економіку знань, а також проекти екологічної стійкості, а служать додатковим джерелом фінансування такого роду проектів, що ініціюються на національному та регіональному рівні [3].

Згідно із дослідженнями Едервіна [4] кошти ЄС можуть витіснити національну фінансову підтримку «відстаючих регіонів» у середньому на 17%, незважаючи на вимоги співфінансування з боку національних або регіональних урядів.

Загальне правило для надання додаткових інвестиційних коштів фондів ЄС – розподіл фінансування з національними джерелами інвестицій 50 на 50.

Цей так званий принцип «відповідності фінансування» спрямований на забезпечення взаємодоповнюючих відносин. Для проектів, що реалізуються в бідних регіонах, внесок ЄС сягає 85% від загальної вартості. Первинна логіка відмінностей у розмірах співфінансування національних урядів у ЄС проста. Національні та регіональні уряди найменш розвинутих країн ЄС не мають фінансових коштів для співфінансування проектів і програм. У зв'язку з цим вимоги високої частки співфінансування можуть перешкоджати спрямуванню коштів у ці регіони. Для найбільш бідних регіонів нижчі ставки співфінансування мають стимулювати економічне зростання [4].

Ефективність комплементарності також часто вимірюється в термінах кінцевих результатів проектів спільної політики порівняно із ситуацією «без проектів» ЄС [1].

Такий тип оцінки політики традиційно є складним завданням. Велика кількість подібних оцінок була проведена на основі експериментальних підходів і моделей, які включають побудову гіпотези, що припускає можливі сценарії розвитку ситуації у відсутності вже наявного регіонального проекту [5].

Таким чином, «конкретні моделі відповідної сфери політики розроблені й моделюються в різній мірі складності, виходячи із цілей оцінки рівня впливу проектів на ті або інші показники економічного та соціального розвитку регіонів [наприклад, темпи економічного зростання, рівень безробіття, обсяг торгівлі, розвиток технологій і інновацій, економічні трансформації та ін.]» [3].

Проте, незважаючи на велику кількість досліджень ефективності політики комплементарності, немає чіткої єдиної думки щодо впливу політики зближення регіонів ЄС на їх економічне зростання [4].

З іншого боку, за даними Європейської комісії [5], верифікація ефективності політики комплементарності відбувається тоді, коли є реальна підтримка «національних громадських структур» (тобто витрати держав-членів ЄС доповнюються національними програмами витрат держав-членів, подібними до тих, які підтримуються із структурних фондів ЄС).

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

Більшість досліджень присвячена несистематичній оцінці відмінностей у рівні комплементарності, які були прийняті для тих або інших регіонів ЄС, а також тому, наскільки така диференціація може бути виправдана в контексті політики об'єднання ЄС.

Переважаючі досягнення ефектів від комплементарності та її різної міри від одного до іншого регіонів залежать від тієї ролі, яку відіграють структурні фонди ЄС.

Роль структурних фондів може розглядатись у площинах трьох типів політики.

Що стосується ролі ресурсної політики розподілу, основні проблеми обумовлені швидкою інтеграцією ринку, розширенням ЄС, новими технологіями й демографічними змінами, які призводять до структурної перебудови економічної діяльності на місцях [4].

Без активної регіональної політики за підтримки ЄС бідні та периферійні регіони можуть втратити свою конкурентоспроможність, отримати падіння зайнятості й соціальної згуртованості. Для вирішення цієї проблеми економічної нерівності між бідними та багатими регіонами, видаються необхідні фінансові трансферти від багатих до бідних. Водночас цей тип перерозподільної політики служить для стимулювання ендегенного економічного зростання в бідних областях. Отже, висока міра комплементарності й велика частка Фондів ЄС у фінансуванні проектів є виправданими. Крім того, механізм політики перерозподілу призначений для забезпечення справедливого і прийняттого розподілу коштів із бюджету ЄС до бюджетів країн-членів. Як відзначають Барнет та Бору: «Той факт, що структурні фонди надходять до державної скарбниці, а не безпосередньо в регіони, є ще одним аспектом компромісу» [3].

Можна також зауважити, що ЄС забезпечує більш високу частку додаткових коштів для відсталих регіонів із точки зору місцевого ринку праці. Більш висока частка сфери послуг у структурі зайнятості говорить на користь зниження рівня фінансування, тоді як більш високі довгострокові тенденції безробіття в окремих країнах і регіонах припускають використання більш високого рівня комплементарності.

Політика зближення у ЄС постійно перебуває у стані реформування. Так, наприклад, на стадії розширення ЄС-15 у ЄС-25 у період 2000-2006 рр. істотно збільшилися регіональні відмінності в доходах і зайнятості у ЄС, оскільки середній ВВП на душу населення в десяти нових державах-членах був менше половини від середнього показника по ЄС у цілому, і тільки близько 55% населення були в активній зайнятості порівняно із приблизно 65% у ЄС-15.

У цілому бюджет на 2000-2006 рр. політики зближення ЄС становив 213 млрд євро для ЄС-15, також додатково було виділено 22 млрд євро винятково для нових держав-членів на період 2004-2006 рр. [5].

Політика ЄС спрямована на три стратегічні мети:

сприяння розвитку і структурній перебудові в регіонах, у яких ВВП на душу населення не досягає 75% від середнього показника по ЄС;

підтримка економічних і соціальних перетворень у регіонах, що зазнають структурних труднощів; стимулювання адаптації та модернізації політики і системи освіти, професійної підготовки і зайнятості.

Пріоритетні регіони для отримання підтримки, виходячи із Пріоритету (цілі) 1, охоплюють 37% від загального населення ЄС-25 (близько 170 млн жителів). Обсяг фінансових ресурсів, що надаються такими структурними фондами ЄС: Європейський Фонд регіонального розвитку (ЄФРР), Європейський соціальний фонд (ЄСФ), Європейський Фонд орієнтації і гарантій в області сільського господарства (ЕАГГФ) і Фінансовий інструмент орієнтації рибальства (FIFG), становив близько 150 млрд євро в період 2000-2006 рр. Крім того, додатково було виділено 25 млрд євро на дві нові території держав-членів, що мають право на найвищий можливий рівень підтримки зі структурних фондів і фондів згуртування.

Близько 40% з 175 млрд євро Фонду згуртування було витрачено на інфраструктуру, з яких близько половини було виділено на транспорт і одна третина на навколишнє середовище. Крім того, близько 34 і 25% з 175 млрд євро було виділено на створення продуктивного середовища для підприємств і розвиток людських ресурсів відповідно.

Більше 15% населення ЄС-25 (тобто 70 млн осіб) проживають у регіонах, які належать до пріоритету Цілі 2. На фінансування цих програм Європейського фонду регіонального розвитку і Європейського соціального фонду в період 2000-2006 рр. було виділено близько 23 млрд євро. Із загальної суми фінансування близько 55% було витрачено на продуктивне середовище для підтримки малих і середніх підприємств у цих регіонах, 24% на фізичну регенерацію і навколишнє середовище колишніх промислових об'єктів, а інші 21% – на розвиток людських ресурсів.

Лісабонська Угода лідерів ЄС, підписана на саміті в Лісабоні у березні 2000 р., спрямована на підвищення конкурентоспроможності ЄС шляхом підтримки розвитку економіки, що ґрунтується на знаннях через економічні реформи й підвищення темпів зростання інвестицій.

У зв'язку із цим Європейська Комісія (2007) надає велике значення тому факту, що Політика згуртування має бути погоджена з цілями Лісабонської стратегії просування зростання і зайнятості.

Фінансова підтримка структурних фондів ЄС, як і раніше, зосереджена на інфраструктурі й розвитку людського капіталу з акцентом на пріоритеті Лісабонської стратегії – економіці, що ґрунтується на знаннях.

У контексті «нової» політики об'єднання близько 347 млрд євро за період з 2007 по 2013 р. було виділено на підтримку регіонального зростання і стимулювання створення робочих місць. Більше 80% від загального обсягу коштів (тобто 283 млрд євро) спрямовано на «конвергенцію» регіонів, за показником ВВП на душу населення, що становить менше 75% від середнього показника по ЄС. На ці регіони припадає 35% від загальної чисельності населення ЄС.

На цілі 2 та 3 виділено близько 55 млрд євро у рамках програм підтримки регіональної конкурентоспроможності і зайнятості. Додатково було виділено 8,7 млрд євро на розвиток трансграничної, транснаціональної та міжрегіональної співпраці у рамках Європейської програми територіальної співпраці.

Європейський фонд регіонального розвитку сприяє програмам, присвяченим питанням регіонального розвитку, економічним змінам, підвищенню конкурентоспроможності й територіальній співпраці на всій території ЄС, тоді як Фонд згуртування в основному підтримує транспорт і інфраструктуру навколишнього середовища, а також проекти з енергоефективності й поновлюваних джерел енергії в державах-членах, де валовий національний дохід (ВНД) нижчий, ніж 90% від середнього по ЄС.

Під цілі конвергенції зосереджено дії Європейського фонду регіонального розвитку, спрямовані на зміцнення інфраструктури, конкурентоспроможності економіки, досліджень, інновацій і стійкого регіонального розвитку (рис. 1-2).

Під цілі конкурентоспроможності Європейський фонд регіонального розвитку встановлює три пріоритети: інновації і знання економіки, навколишнє середовище і профілактика ризику, а також доступ віддалених районів до мереж комунікацій, транспорту і зв'язку.

На всій території ЄС у рамках як програм конвергенції та регіональної конкурентоспроможності, так і цілей у сфері забезпечення зайнятості Європейського соціального фонду, забезпечує підтримку для прогнозування й регулювання економічних і соціальних змін.

Чотири основні напрями дій:

підвищення адаптивності працівників і підприємств,

розширення доступу до зайнятості й участі в ринку праці;

зміцнення соціальної інтеграції по боротьбі з дискримінацією і сприяння доступу до ринку праці для знедолених людей,

сприяння реформі у сфері зайнятості й інтеграції.

Відповідно до мети конвергенції Європейського соціального фонду також підтримує зусилля з підвищення рівня освіти і професійної підготовки, а також надає допомогу в розвитку інституціонального потенціалу й ефективності державних адміністрацій.

За всіма програмами політики об'єднання основні сфери інвестування і їх відносні частки фінансування діляться таким чином: знання і інновації: майже 83 млрд євро (24% від 347 млрд євро) витрачаються на підтримку дослідницьких центрів і інфраструктури, технології передачі й інновацій у фірмах, а також розвиток і поширення інформаційних і комунікаційних технологій;

транспорт: близько 76 млрд євро (22%) було виділено на поліпшення доступу регіонів, підтримку транс'європейських мереж, інвестування в екологічно стійкий транспорт, у міських районах зокрема;

**ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ
ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА**

екологічний захист і запобігання ризику: інвестиції близько 51 млрд євро (19%) спрямовані на фінансування інфраструктури переробки відходів, знезараження землі для того, щоб підготувати його до нового господарського використання, і захист від екологічних ризиків;

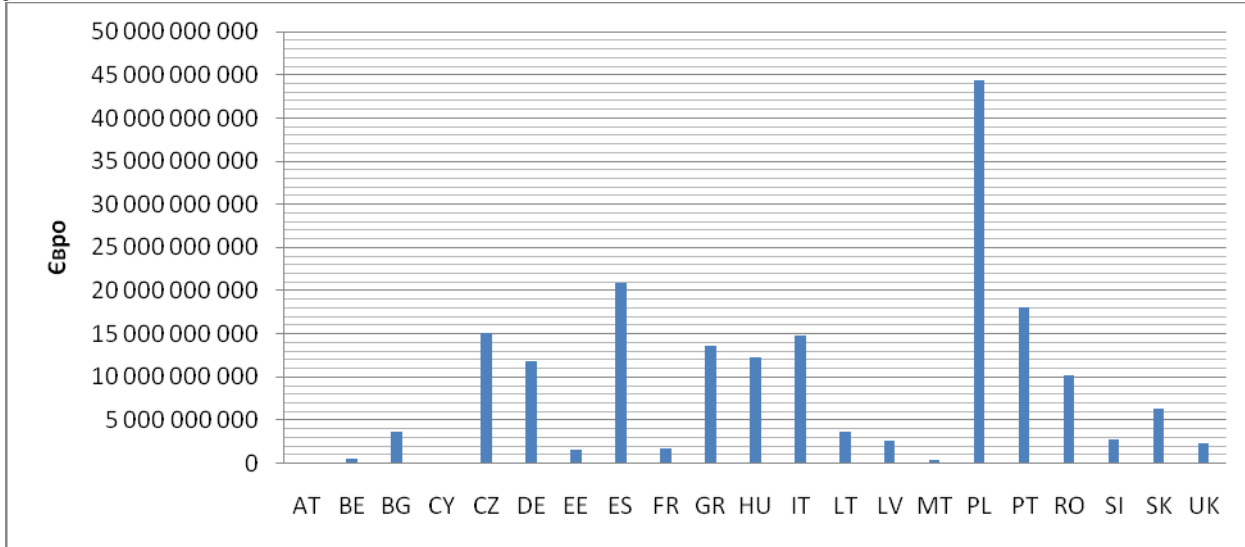

Рис. 1. Фінансування політики конвергенції країн-членів ЄС [1]

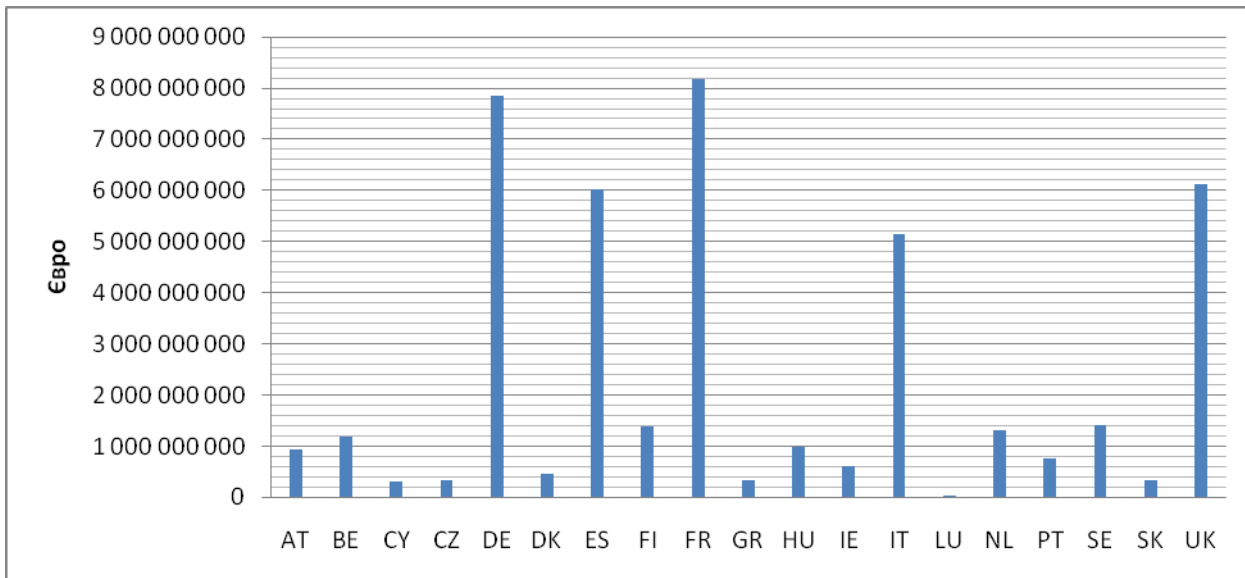

Рис. 2. Фінансування програм регіональної конкурентоспроможності та зайнятості [1]

людські ресурси: близько 76 млрд євро (22%) виділені на освіту, програми підготовки, зайнятості та соціальної інтеграції, фінансовані Європейським соціальним фондом. Іншою сферою впливу є сприяння розвитку підприємництва, енергетичних мереж і ефективності, міської та сільської регенерації, туризму, культури і зміцненню інституціонального потенціалу органів державного управління (Європейська комісія, 2008).

Політика згуртування у ЄС спрямована на модернізацію національних і регіональних економік, підтримку інновацій і створення робочих місць, НДДКР, ринки праці та людські ресурси, будівництво ключових мереж інфраструктури, захист навколишнього середовища, зростання соціальної залученості й ефективне управління.

Ефективність виконання політики набула особливого значення починаючи з 2008 р. Зважаючи на економічну кризу, змінився контекст для програм політики єдності. У 2008 р. зростання ВВП у ЄС знизився на 0,3%, але у 2009 р. зниження склало більше, ніж 4%. У 2010 і 2011 рр. ЄС повернувся до позитивних темпів приросту, але при цьому подальше зниження темпів зростання тривало й у 2012 р.

Особливо гострий спад спостерігався у країнах Балтії, Греції, Ірландії, Португалії та Іспанії. Країни Балтії та Ірландія зуміли подолати кризові процеси і повернутися до позитивних тенденцій зростання. Португалія і Іспанія у 2012 р. усе ще знаходилися на стадії падіння. Позитивне зростання в цих країнах, за прогнозами, очікується тільки з 2014 р. Кіпр і Греція стикаються з падінням ВВП, що триває.

Значно знизилася зайнятість у ЄС починаючи з 2008 р. За п'ять останніх років було скорочено 6 млн робочих місць. Після невеликого оздоровлення ситуації на початку 2010 р., ці скорочення тривають, починаючи з середини 2011 р. Рівень зайнятості в четвертому кварталі 2012 р. на 0,4% був нижче аналогічного періоду 2011 р.

У січні 2013 р. безробіття досягло 10,8% порівняно із 8,1% у січні 2009 р.

Останні дані демонструють явні відмінності за цими показниками серед країн-членів ЄС, особливо між Північчю і Півднем Євросони. Різниця в рівні безробіття між цими двома регіонами склала 3,5 пунктів у 2000 р., у 2007 р. – вона була нульовою, а у грудні 2012 р. зросла до 10,5 пунктів. Диференціація між найвищим і нижчим рівнем безробіття 4,9% – у січні 2013 р. і 27,0% – у листопаді 2012 р. є найвищою. Послаблення господарської діяльності продовжує негативно впливати на трудові ринки. Очікується, що рівень безробіття у ЄС у 2013-2014 рр. зросте до 11%.

**ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ
ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА**

Економічний спад є причиною погіршення ділового клімату і зниження схильності до споживання. Сукупні інвестиції впали з 21% ВВП у 2008 р. до 18% у 2012 р. Експорт товарів і послуг і іноземні прямі інвестиції різко впали у 2009 р., і дотепер їх колишній рівень не відновлений.

Негативні наслідки кризи не були одночасними і рівними за масштабами по всіх державах-членах, регіонах і містах. Безліч національних звітів демонструють кризові тенденції, проте різні за часом виникнення й інтенсивністю прояву.

Деякі проекти і програми відчують потребу в інноваційній і фінансовій підтримці. Водночас потребують усе більшої підтримки такі напрями державної політики, як інтервенції на ринках праці, підтримка ділової активності, доступ до фінансування малого та середнього бізнесу. Безліч програм стикаються із проблемами зниження національного або регіонального співфінансування, спрямованого на розподіл ризиків і витрат.

Фінансова консолідація на сьогодні має первинне значення для інвестиційної політики ЄС: зниження цього показника за 2009-2011 рр. становило в середньому 12%, що особливо відбілося на інвестиційному ринку Болгарії, Румунії, Іспанії, Греції та Португалії. Підтримка Європейського фонду регіонального розвитку і Фонду згуртування в країні ЄС-12 склала більше третини річного обсягу урядових капітальних витрат. Близько половини фондів, що формуються за рахунок внесків країн-членів ЄС, було витрачено на інвестиції в 8 з 12 країн – нових членів ЄС, і майже третину було надано Греції та Португалії. Такі ж кошти за розмірами фінансування були надані за програмами конвергенції регіонів Іспанії та Італії.

Щоб відповісти на виклики кризи, установи ЄС вимушені оперативнo мобілізувати всі доступні фінансові інструменти й адаптувати їх під політику зниження наслідків кризи.

Майже 36 млрд євро, або 11% сукупних фондів, було переорієнтовано на вирішення невідкладних проблем держав і регіонів шляхом посилення фінансових вливань, у тому числі більш ніж 30 млрд євро з Європейського фонду регіонального розвитку і 5,5 млрд євро з Фонду згуртування ЄС.

Головні зміни торкалися зростання інновацій і НДДКР, розширення ділової активності, енергозбережної технології та альтернативної енергетики, культурної та соціальної інфраструктури, доріг і ринку праці. Зниження фінансування торкнулося ICT послуг, програм охорони навколишнього середовища, розвитку транспорту і освіти, а також держуправління.

Поки звіти говорять про кризи як головну причину труднощів, окремі дослідження ідентифікують чинники, що її зумовили. До них відносять запізнення у стартах програм регіонального розвитку, невідповідність управлінських ресурсів вимогам пріоритетних проектів розвитку інфраструктури, зміни в законодавстві, непослідовність політичної влади (зміни в національних і регіональних урядах, зміни в інституціональних структурах) і ефекти національних секторальних реформ.

Програми політики єдності проектувалися, виходячи з необхідності сприяння Лісабонської Стратегії підтримки зростання і зайнятості. Лісабонська Стратегія у 2010 р. у Стратегії «Європа 2020» була визначена як успішна, у зв'язку з чим була визначена спадкоємність попередніх цілей розвитку.

Велика частина країн-членів заявляє про старт нових інвестиційних стратегій і продовження політики адаптації стратегічних цілей під антикризові соціально-економічні пріоритети.

Ряд національних звітів інформує, що інструменти Політики єдності ЄС підтримують державні інвестиції в життєво важливих економічних сферах, як, наприклад, НДДКР, підтримка малого і середнього бізнесу, технології енергозбереження і альтернативна енергетика, промисловий розвиток, соціальне включення, реформи в освіті і системах перепідготовки, зайнятість.

Фінансові інструменти були використані в усіх країнах-членах у період падіння фінансового сектору. У кінці 2011 р. по програмах єдності було вкладено більше ніж 8,9 млрд EUR (4,4% сукупного фінансування Європейського фонду регіонального розвитку) у фінансові інструменти підприємств.

Значення Європейського соціального фонду у подоланні кризових явищ залежить від його ролі в підтримці ринку праці. Для країн-членів ЄС, найбільш постраждалих від кризи, Європейський соціальний фонд став головним джерелом активної політики підтримки ринку праці.

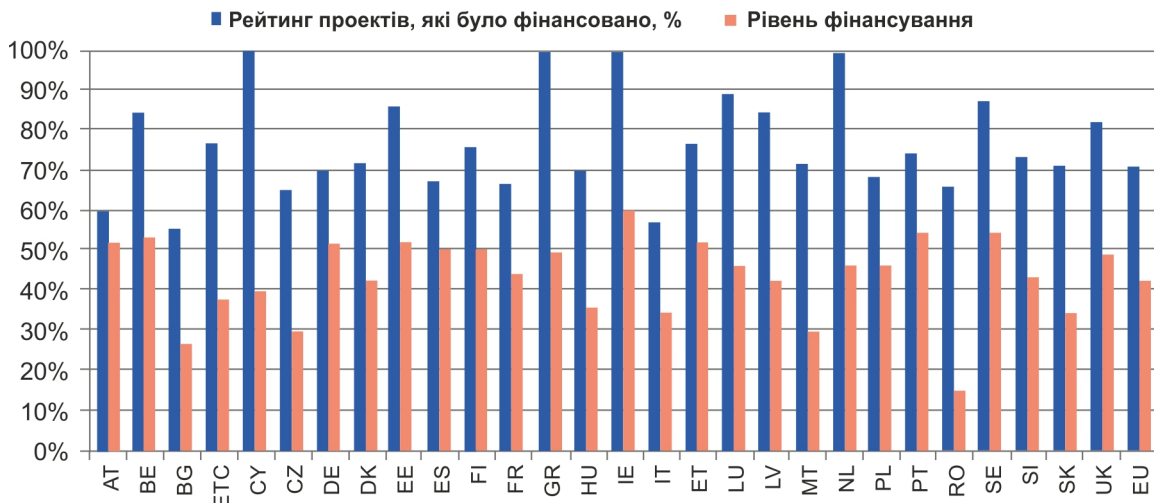

Рис. 3. Географія розподілу проектів за програми європейських фондів у 2007-2011 рр. [2]

- На 2011 р. у рамках програм і проектів, що фінансувалися європейськими фондами, були досягнуті такі результати:
- створено майже 400 000 робочих місць (з яких 190 000, починаючи з 2010 р.). У тому числі: більш ніж 15 600 дослідницьких робочих місць (9 500 починаючи з 2010 р.); більш ніж 167 000 робочих місць у малому і середньому бізнесі (69 100 починаючи з 2010 р.); Найбільше число нових робочих місць було створене у Великобританії, Італії, Німеччині, Іспанії, Польщі і Угорщині. Це демонструє позитивні результати політики єдності;
 - була надана підтримка 53 240 проектів у сфері дослідження та технологічного розвитку, а також 16 000 проектів у сфері співпраці між підприємствами і дослідницькими установами;
 - отримали підтримку 53 160 старт-апів (28 000 починаючи з 2010 р.) переважно в ЕС-15, але з істотною часткою в Угорщині та Польщі;
 - приблизно 1,9 млн осіб отримали доступ до високошвидкісного Інтернету (переважно в Іспанії, Франції, Італії);
 - починаючи з 2007 р. зроблено 1 222 мегават додаткової електроенергії з поновлюваних джерел переважно в ЕС-15;
 - 2,6 млн осіб обслуговуються проектами з постачання води і 5,7 млн осіб – проектами з постачання води на пустинних територіях;
 - було запущено понад 5 000 транспортних проектів: 460 км. Тем - Т доріг і 334 км. Тем - Т залізниць;

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

- приблизно 3,4 млн осіб отримали доступ до поліпшеного міського транспорту;
- отримали підтримку понад 19 000 проектів із розвитку освітньої інфраструктури, користь від яких отримали 3,4 млн студентів, здебільшого в Італії, але з істотними результатами також у Болгарії, Іспанії і Греції.

У 2009-2010 рр. сталося істотне зростання кількості учасників і проектів, що фінансуються по програмах Європейського соціального фонду (від 10 до більше, ніж 15 млн учасників щорічно). Профіль учасників відбиває відмінності в національних умовах і пріоритетах підтримки Європейського соціального фонду.

Поки неможливо оцінити загальні результати для всіх країн-учасниць від отриманої підтримки із загальноєвропейських фондів і програм. Проте вивчення досвіду й результатів програм регіонального розвитку свідчить, що в багатьох випадках проведені інтервенції формували критичну масу, яка дозволяла зробити ривок вперед у національній або регіональній політиці НДДКР.

Рисунок 3 демонструє географію розподілу проектів за програми європейських фондів у 2007-2011 рр. Будівництво доріг, підтримка ділової активності, розвиток соціальної інфраструктури, культурна спадщина і туризм стали пріоритетними сферами реалізації проектів. Вищий за середній рівень пріоритетності отримали проекти у сфері інновацій і НДДКР.

Кумулятивні показники діяльності Європейського фонду регіонального розвитку і Фонду згуртування демонструють позитивні ефекти у сфері економічної модернізації та конкурентоспроможності. Вбудована гнучкість політики єдності спрямована на вирішення регіональних і національних проблем у контексті поточної кризи. Політичні дебати все більше торкаються пріоритетів майбутніх програм. У деяких країнах-членах має місце істотне відставання у сфері нововведень і НДДКР, будівництві доріг, ІТ послугах, виробництві електроенергії та держуправлінні.

Одним з прикладів реалізації в Україні політики селективної підтримки секторів-точок росту національної економіки є програма «Національні проекти», мультиплікативні ефекти від реалізації якої досягаються за рахунок впровадження принципу компліментарності і софінансування в рамках моделі державно-приватного партнерства.

До пріоритетних напрямів впровадження програми «Національні проекти» відносяться: нова енергія, нова якість життя, нова інфраструктура, олімпійська надія – 2022, агроперспектива.

В рамках даних пріоритетів державної підтримки Комітетом з економічних реформ було схвалено концепції таких «Національних проектів» [6]:

- «LNG Україна» - створення інфраструктури постачання скрапленого газу в Україну;
- «Енергія природи» - будівництво комплексу вітрових, сонячних та малих гідроелектростанцій, виробництво твердого альтернативного палива;
- «Доступне житло» - система проектів комплексного будівництва доступного житла;
- «Нове життя - нова якість охорони материнства та дитинства»;
- «Чисте місто» - система комплексів з переробки твердих побутових відходів;
- «Якісна вода» - забезпечення населення України якісною питною водою;
- «Відкритий світ» - створення інформаційно-комунікаційної освітньої мережі національного рівня на базі технологій радіов'язку четвертого покоління (4G);
- «Місто майбутнього» - формування стратегічного плану та системи проектів розвитку міста;
- «Вчасна допомога» - утворення єдиних регіональних оперативного-диспетчерських служб з використанням сучасних GPS-технологій для зменшення часу прибуття бригади медичної допомоги до пацієнта;
- «Повітряний експрес» - залізничне пасажирське сполучення м. Київ - міжнародний аеропорт «Бориспіль» і будівництво інших інфраструктурних об'єктів Київського регіону;
- «Дунайський регіон» - розвиток транспортного сполучення та судноплавства в дунайському регіоні;
- «Індустріальні парки» - створення промислово-виробничої інфраструктури;
- «Технополіс» - створення інфраструктури інноваційного розвитку та високих технологій;
- Створення спортивно-туристичної інфраструктури;
- «Зерно України» - програма розвитку зерновиробництва з високими виробничими та економічними показниками;
- «Відроджене скотарство» - розроблення зерновиробництва з високими виробничими та економічними показниками;
- «Зелені ринки» - створення мережі регіональних оптових продовольчих ринків.

Як свідчить світовий досвід, в умовах сучасної динамізації інноваційного розвитку країн, загострення значущості даної складової у формуванні національної конкурентоспроможності в глобалізованому світі, в той же час обмеженості інвестиційних ресурсів, як з державних, так і приватних джерел фінансування, досягнення якісних змін у структурі національної економіки у бік реалізації інноваційної моделі розвитку можливо лише за умови, з одного боку об'єднаного вибору секторів економіки, які можуть надати максимальні мультиплікативні ефекти для інноваційного прориву держави, з іншого – за рахунок об'єднання джерел фінансування для реалізації таких проектів на основі державно-приватного партнерства та принципів компліментарності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the Euroean Economic and Social Committee and Committee of the Regions «Cohesion policy: Strategic report 2013 on programme implementation 2007-2013» \ \ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/regional_policy/how/policy/strategic_report_en.cfm.
2. Swaine T. Edward. Subsidiary and Sovereignty: European Regionalism and Globalized Legal Relations\ \ European Community Studies Association, 2001.
3. Barnett R.R., Borooh V. Assessing the Impact of European Community Structural Funds. – University of Ulster, Center for Policy Research, 1992, 23 p.
4. Edverveen S., Groot H. L., Nahuis R. Fertile Soil for Structural Funds? A Panel Data Analysis of the Conditional Effectiveness of European Cohesion Policy. – Kykla, Wiley Blackwell, vol. 59 (1), p. 17-42
5. http://ec.europa.eu/regional_policy/thefunds/regional/index_en.ctm
6. <http://www.ukrproject.gov.ua/page/pro-natsionalni-proekti>

ОСОБЕННОСТИ ВИДОВ И НАПРАВЛЕНИЙ БЕНЧМАРКИНГА ТРАНСПОРТНОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

Шуклина В.В., к.е.н., доцент Херсонского национального технического университета

Баирова А.Д., Херсонский национальный технический университет

Шуклина В.В., Баирова А.Д. Особенности видов и направлений бенчмаркинга транспортного предприятия.

В статье рассмотрены виды и направления, а также само понятие бенчмаркинга как маркетингового инструмента, его цель и основные этапы проведения. Выявлены и систематизированы особенности бенчмаркинга транспортного предприятия. Описаны правила проведения анализа превосходства, соблюдение которых может вывести фирму на новый уровень, наряду с лучшими предприятиями по оказанию транспортных услуг Рассмотрена история развития бенчмаркинга, как науки. Были определены факторы, влияющие на положительные результаты от нововведений в процессе проведения бенчмаркинга на транспортном предприятии. Охарактеризованы принципы